

İLETİŞİM KORKUSU VE İNTERNET KULLANIMI İLİŞKİSİ: TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ARASINDA BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Mustafa Şahin* - Birol Gülner**

ÖZET

Türkiye'de ve dünyada son yıllarda büyük artış gösteren internet kullanımı, yeni iletişim biçimleri ve bunların sosyal ve psikolojik etkilerini gündeme getirmiştir. İnternet kullanımı ile depresyon, yalnızlık ve iletişim korkusu gibi modern toplumun psikolojik sorunları arasındaki ilişkiye dair, gerek kitle iletişim araçlarında gerekse akademik çevrelerde sıkça tartışmalar yaşanmaktadır. Bu araştırma, Türk üniversite öğrencilerinin bir ruh sağlığı göstergesi olarak iletişim korkusu düzeylerini ve internet kullanım tiplerini (iletişim, eğlence ve bilgilendirme) ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Tüm Türkiye'ye konumlanmış, yirmi altı (26) üniversitede, toplam iki bin sekiz yüz altı (2806) öğrenci arasında bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Türkiye'deki tüm üniversiteleri ve öğrencileri temsil etmek amacıyla, küme, amaçlı ve olasılıklı örneklem teknikleri kullanılmıştır. İletişim korkusu, internet kullanım tipleri ve bireysel farklılıklar gibi alt ölçekleri içeren bir soru formu aracılığıyla veri toplanmıştır. Sonuçlar, katılımcıların % 64.3'ünün iletişim korkusu yaşadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, katılımcıların günlük ortalama internet kullanım süreleri 118 dakikadır. Öğrenciler interneti daha çok iletişim ve eğlence amaçlı kullanırken, daha az sıklıkta bilgilendirme amaçlı kullanmaktadırlar. Buna ek olarak iletişim amaçlı internet kullanımı ve genel internet kullanımı ile iletişim korkusu pozitif anlamlı ilişkilidir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, ruh sağlığı, iletişim korkusu, internet kullanımı.

THE RELATIONSHIP BETWEEN COMMUNICATION APPREHENSION AND INTERNET USAGE: A SURVEY AMONG TURKISH UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

Internet usage that shows huge increase in recent years in Turkey and all world revives new communication forms and their psychological effects. About the relation between internet usage and psychological problems of modern society such as depression, loneliness, and communication apprehension discussions are made frequently in both academic circles and the mass media. This research intended to state stage of Turkish university students' communication apprehension as a indicator of psychological well-being, and types of internet usage (communication, entertainment, and informative). Add to this, the study purpose to show the relationship between communication apprehension, and internet usage types (communication, entertainment, and informative) among

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi Selçuklu Tıp Fakültesi

** Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

Turkish university students. A survey was conducted on two thousand eight hundred and six (2806) students who attend twenty six (26) universities that located on whole Turkey. Different sampling techniques were used such as cluster, purposeful and random sampling for representing all Turkey university students. Data was collected via a questionnaire which included different subscales such as communication apprehension, internet usage styles and individual differences. Results showed that 64.3 % of participants live communication apprehension. Also participants' daily average internet usage time is 118 minutes. Students most frequently use to internet purpose of communication and entertainment while they use less purpose of information. In additionally, internet usage for communication and general internet usage were positively and significantly correlated with communication apprehension.

Keywords: University students, psychological well-being, communication apprehension, internet usage.

GİRİŞ

İnternet, bireysel ya da iş amaçlı olarak küresel ölçekte bilgiye erişmek ve onu taşımak için kullanılan bilgisayarlarla birbirine bağlı devasa bir yapıdır. Bu devasa yapı ayrıca iletişim, araştırma, eğlence, eğitim ve iş amaçlı da kullanılabilir (Kraut ve ark. 1998: 1017). İnternet kelimesi, "İnternet, Bağlantı, Ağ" kelimelerinden ortaya çıkmıştır (Greenfield 1999: 405). İnternetin en çok önemsenen özellikleri arasında etkileşimlilik, kolaylık, erişilebilirlik, çok miktarda ve güncel bilgi gelmektedir (Chou 2001: 574).

İnternet artık gündelik hayatın adeta olmazsa olmazı haline gelmiştir. İnsanlar interneti elektronik posta göndermek ve almak, haber takip etmek, hava durumunu kontrol etmek, profesyonel işleri için araştırma yapmak, herhangi bir ürünü satın almadan önce araştırmak, politik bilgi elde etmek, anlık mesaj göndermek, akademik araştırmalar yapmak, seyahat (turistik) bilgileri elde etmek için kullanmaktadırlar. Elbette ki bu liste çok daha fazla uzayabilir. İnternet ayrıca, diğer insanlarla online kalarak kullanıcılarının kişisel ve profesyonel ilişki kurma yeteneklerini de geliştirir.

İnternet ve yeni bilgi/iletişim teknolojilerinin gündelik hayata girişi ile birlikte farklı bağlamlarda iletişimin dinamikleri de değişmiştir ve değişmeye devam etmektedir. Örneğin eğitsel ortamlarda, kurumlarda/işyerlerinde kişisel ilişkilerde insanların iletişim kurma biçimleri dramatik şekilde değişmiştir. İnternetin etkileşimli boyutları, teknoloji kullanıcılarına geleneksel yüz yüze iletişimden farklı bir alternatif sunmaktadır. Sahip olduğu etkileşimsel yetenekler ve çoklu ortam özellikleri ile internet, geleneksel iletişim biçimlerinin dinamiklerini değiştirmiştir (Mitchell 1999: 5).

Tüm dünyada ve Türkiye'de artan internet kullanıcıları, internetin pozitif hatta negatif etkilerini dikkate almayı adeta zorunlu hale getirmiştir. Günümüz gençliği bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımında başı çekmektedir. Dolayısıyla,

internet kullanımının sınırının ne olması gerektiği ya da ne tür kullanımların insanların yaşamında pozitif değişikliklere neden olduğu ve aynı zamanda bu teknolojinin (bağımlılık düzeyinde) negatif etkilerinin ortaya konması son derece büyük önem arz etmektedir (Shekhawat ve Rathore 2014: 216).

Bu anlamda, internetle ilgili son dönemlerde yapılan çalışmalar daha çok internet kullanımının negatif psikolojik ve sosyolojik etkileri üzerinde yoğunlaşmaktadır (Brenner 1997; Young 1996; Kraut ve ark. 1998; Aa van der ve ark. 2009; Heim ve ark. 2007; Weiser 2001; Erickson ve Johnson 2011; Ess 2013). Genel olarak bu çalışmalarda vurgulanan ortak nokta, internet kullanımının yüz yüze iletişim gibi gerçek yaşam etkinliklerinin yerini aldığı ya da internetin depresyon, yalnızlık gibi bir takım negatif davranış ve durumlara neden olduğudur. Ancak bu negatif ilişkilendirmenin yanı sıra bazı araştırma bulguları ise bunun aksine internet kullanımının ruh sağlığı üzerindeki pozitif etkisini ortaya koymaktadır (Lavoie ve Pychyl 2001; La Rose ve ark. 2003; Morahan - Martin 2005). Söz konusu iki değişken arasındaki pozitif ilişki, bireylerin negatif ruh sağlığı koşullarını aşmak ya da hafifletmek için bilgi/iletişim teknolojilerine yöneldikleri biçiminde açıklanmaktadır (Butler 2000: 5).

Buradan yola çıkarak, bir ruh sağlığı göstergesi olarak, düşük özgüven ve yüksek iletişim korkusuna sahip bireylerin iletişim ve sosyalleşme ihtiyaçlarını daha çok bilgi/iletişim teknolojileri ve internet üzerinden karşılaması olası görünmektedir. Bu görüşe göre internet, bu tip özelliklere sahip bireyler için insanlarla iletişim kurmanın işlevsel bir alternatifi olabilir (Rubin ve Rubin 1985: 39; Mitchell 1999: 95).

Bu çalışmada da internetin gündelik iletişim kalıplarında meydana getirdiği devrim niteliğindeki değişimler göz önünde bulundurularak (Mitchell 1999: 5), ayrıca internet kullanımında iletişim motivasyonunun ne denli önemli bir yer işgal ettiği de düşünülerek, bu alanda çok fazla üzerinde çalışılmamış olan sözlü iletişim korkusu ile internet kullanım biçim ve sıklığı arasındaki olası ilişki incelenmiştir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Bu başlık altında genel anlamda ruh sağlığı, özelde ise iletişim korkusu ile bilgi/iletişim teknolojileri ve internet kullanımı arasındaki ilişki kuramsal bir çerçevede açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. İnternet Kullanımı ve Ruh Sağlığı İlişkisi

Genel yaygın kanaate uygun biçimde, bu başlık altında amaç, - internet gibi - özel bir iletişim aracının bireylerin zihinsel durumlarında özel bir etkisinin olduğunu ortaya koymak değildir. Bu araç ya da araçların kullanımıyla söz

konusu sosyo-psikolojik durumlar arasında bir ilişkinin olduğu pek çok çalışma tarafından ortaya konulmuştur (Heim ve ark. 2007; Weiser 2001; Erickson ve Johnson 2011; Ess 2013; Lavoie ve Pychyl 2001; La Rose ve ark. 2003; Morahan - Martin 2005). Burada yapılması gereken analiz, bu karşılıklı ilişkinin doğasını hiçbir koşullanmaya maruz kalmadan açıklamaya çalışmaktır.

Kraut ve arkadaşlarının (1998: 1027) iki yıl boyunca yaptıkları boylamsal çalışmanın sonuçlarına göre, internet kullanımı depresyonla pozitif ilişkilidir ve depresyonu artırmaktadır. Daha fazla miktarda internet kullanımının, düşük aile içi iletişimle, düşük sosyal çevreyle ve yüksek depresyon ve yalnızlık ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar bu bulguyu, internet kullanımının bir kişinin en yakınındaki aile üyeleri ile bile etkileşimini azalttığı ve var olan sosyal katılımını da düşürmesi biçiminde açıklamaktadırlar.

Wang (2006) yabancı uyruklu öğrenciler arasında yaptığı çalışmada ev sahibi internet kullanımının depresyonla negatif ilişkili olduğunu bulmuştur. Gülnar ve Aker de (2013) uluslararası öğrenciler arasında depresyon, bireylerarası iletişim ve medya kullanımı ilişkisini inceledikleri çalışmalarında, Türkçe konuşma ve Türk kültürel etkinliklerine katılım ile depresyon arasında negatif anlamlı ilişki bulmuşlardır. Araştırmacılar ayrıca, Türk web sitelerinin kullanımı ile de depresyonun negatif ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Türk web sitelerinin ve Türk medyasının kullanımı ile negatif ilişkili olan bir diğer ruh sağlığı göstergesi ise yalnızlıktır (Gülnar ve Çakır 2015: 52).

Ruh sağlığı ve internet kullanımı ilişkisinde nedensel bir açıklama yapma olanağı noktasında bireylerin interneti neden kullandıkları sorusuna alınacak yanıtlar bu noktada yol gösterici olabilir. Bu anlamda özellikle televizyon izleme ve internet kullanma motivasyonları ile ilgili yapılmış çalışma bulguları yol gösterici olacaktır. Bu konudaki yapılmış pek çok çalışmanın Rubin'in (1983) ortaya koyduğu motivasyonları temel aldığı görülmektedir: Boş zaman geçirme, bilgilenme, eğlence, arkadaşlık ve kaçış motivasyonları ile insanların televizyon izlediklerini ve internet kullandıklarını ileri sürmüştür. Literatürde, bu önermeyle tutarlı araştırma bulgularına ulaşmak mümkündür. Örneğin Finn ve Gorr (1988: 135) televizyon izleme ve psikolojik nitelikler ilişkisini inceledikleri çalışmalarında, utangaçlık, özgüven ve yalnızlığın, "sosyal telafi (dengeleme)" olarak kavramsallaştırılan bir dizi televizyon izleme motivasyonu ile pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bulgular, bu karakteristik özelliklerden kaynaklanan sosyal izolasyon duygusunun, insanları televizyon izleyerek bu sosyal izolasyonu telafi etmeye çalıştığı biçiminde değerlendirilebilir.

Televizyon izleme ile psikolojik nitelikler arasındaki ilişkiye dair üzerinde durmaya değer bir diğer çalışma ise Gülnar ve Balcı'nın (2010: 447) yabancı uyruklu öğrenciler arasında yaptıkları alan araştırmasına aittir. Araştırmacılar, yabancı öğrencilerin birinci televizyon izleme motivasyonlarının kültürleşme

olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile kültürleşme motivasyonu arasındaki negatif ilişkiyi ortaya koymuşlardır. Çalışma, bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun, özellikle göçmenler ve kısa süreli ziyaretçiler için, bir sosyal öğrenme, sosyalizasyon ve kültürleşme aracı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yazarlar diğer bir çalışmalarında da tutarlı sonuçlara ulaşmışlardır (Gülner ve Balcı 2011: 101). Yabancı öğrencilerden oluşan katılımcıların yalnızlık düzeyleri ile televizyon izleme motivasyonlarından kültürleşme motivasyonu arasında negatif anlamlı ilişki bulmuşlardır. Aynı çalışma bulgularına göre, yine yalnızlıkla televizyon izleme motivasyonlarından boş zaman geçirme/kaçış motivasyonu arasında da pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu çalışmaya ait dikkat çekici bir diğer bulgu ise, ev sahibi TV izleme, etnik TV izleme ve bir günlük TV izleme sürelerinin anlamlı biçimde televizyon izleme motivasyonlarından boş zaman geçirme/kaçış motivasyonunun belirleyicisi olduğu yönündeki bulgudur. Elde edilen bu bulgu, insanların bilgi/iletişim teknolojilerini depresyon, yalnızlık gibi kötü ruhsal koşullardan bir kaçış olarak kullandıkları yönündeki önermeyi destekler görünmektedir.

Young ve Rodgers’ın (Aktaran Butler 2000: 5) yaptığı çalışma da bu anlamda dikkat çekici bulunmuştur. Araştırmacılar, web temelli olarak yaptıkları çalışmada katılımcıların % 83’ünün orta düzeyde depresyon yaşadığını ve (internet) bağımlılığı kriterlerini karşıladığını bulmuşlardır. Depresyonla ilişkili olarak, düşük özgüven, zayıf motivasyon, reddedilme korkusu ve onaylanma ihtiyacı internet kullanımının artışına katkıda bulunmaktadır. Yazar ayrıca, internet tarafından sunulan gerçek kimliğin bilinmemesinin, depresyondaki bireylerin karşılaştıkları bireylerarası zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olduğunu, iletişim sürecinde artan bireysel kontrolün yine depresyondaki bireylerin fikirlerini başkalarıyla daha rahat paylaşmalarına yardımcı olduğunu ileri sürmektedirler. İnternet, depresyonda ve onaylanma ihtiyacı içinde olan bireyler için, sanal keyifli deneyimleri sağlayan sosyal etkileşimin arttığı yemyeşil bir bulvar sunabilir. Sanal etkileşimler, depresyon altında olan ve yüksek iletişim korkusuna sahip olmayan bireylerin ruh sağlıklarının daha pozitif olmasına yardımcı olabilir (Butler 2000: 5-6).

Ruh sağlığı ve internet kullanımı ilişkisi noktasında karşılaşılan önemli kavramlardan birisi de “iletişim korkusu”dur. İletişim korkusu, tıpkı depresyon, yalnızlık, yaşam doyumu gibi ruh sağlığının önemli bir göstergesi olarak ele alınabileceği gibi, ruh sağlığı ve internet kullanımı ilişkisine aracılık eden üçüncü bir değişken olarak da değerlendirilebilir.

1.2. Ruh Sağlığı Göstergesi Olarak İletişim Korkusu ve İnternet Kullanımı

İletişim korkusu, diğer insan ya da insanlarla iletişim kurma ile ilgili yaşanan bir kaygı ya da evham olarak tanımlanmaktadır. Bu kaygı ya da korku, gerçek bir

iletişim etkinliği ile ilgili olabileceği gibi beklenen bir iletişim faaliyeti ile ilgili de olabilir (McCroskey 1977: 82) Dört tip iletişim korkusundan söz edilmektedir: (1) Bir kişilik tipi olarak ortaya çıkan bu tür iletişim korkusu, pek çok şart altında görülebilir. (2) İkinci tip iletişim korkusu ise özel (spesifik) şartlarda ortaya çıkan bir türdür. (3) Dinleyici temelli korku ise, özel bir kişi ya da bir grup insanla iletişime geçme sürecinde görülür. (4) Ve son olarak şartlara bağlı olarak ortaya çıkan bir iletişim korkusundan söz edilmektedir (Aktaran Mitchell 1999: 28).

Aslında iletişim araştırmacıları geleneksel olarak iletişim korkusunu iki grupta kategorize etmektedirler: Sözlü iletişim korkusu ve yazılı iletişim korkusu. Bilgisayar aracılığıyla iletişimin ortaya çıkışıyla birlikte araştırmacılar üçüncü bir iletişim korkusu biçiminden söz etmişlerdir: Bilgisayar aracılığıyla iletişim korkusu. Bu yapı, bilgisayar korkusuyla, daha önceki bilgisayar korkusu biçimlerini bir araya getirmiştir (Watson 2007: 8; Scott ve Rockwell 1997: 47; Scott ve Timmerman 2005: 688).

İletişim korkusu içe dönüklük, yabancılaşma, düşük özgüven, kültürel ayrışma ve yetersiz iletişim becerileriyle bağlantılı olduğu için önemlidir (McCroskey ve Richmond 1987: 55; Donovan ve MacIntyre 2005: 423). Bu kişilik özellikleri iletişim korkusunun öncülleridir (MacIntyre 1994). Bu özellikler iletişim korkusu ile birlikte birbirlerini tetikleyerek gelişirler bu yüzden bu nitelikler iletişim korkusunun doğrudan sonuçları olarak değerlendirilemezler. Bununla birlikte bu kişilik özellikleri, yüksek korkuya sahip bireylerin yüzleştikleri iletişim zorluklarına vurguda bulunur. Bu zorluklar, eğitsel ve profesyonel ortamlarda kişisel ilişkileri ve performansı etkilemektedir.

Bir ruh sağlığı göstergesi olarak, düşük özgüven ve yüksek iletişim korkusuna sahip bireylerin iletişim ve sosyalleşme ihtiyaçlarını daha çok bilgi/iletişim teknolojileri ve internet üzerinden karşılaması olası görünmektedir. Bu görüşe göre internet, bu tip özelliklere sahip bireyler için insanlarla iletişim kurmanın işlevsel bir alternatifi olabilir (Rubin ve Rubin 1985: 38; Mitchell 1999: 95). Konu ile ilgili olarak Scott ve Timmerman'ın (2005: 691) bulguları bu tezi destekliyor görünmektedir. Araştırmacılar, sözlü iletişim korkusunun en iyi açıklayıcılarının elektronik posta kullanımı ve diğer mesaj temelli bilgisayar aracılığıyla iletişim teknolojileri olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Çeşitli çalışmalar, iletişim korkusunun bireylerin sadece bilgisayar aracılığıyla iletişimi kullanıp kullanmayacakları üzerinde değil, ayrıca bilgisayar aracılığıyla nasıl iletişim kuracakları üzerinde de etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur (Watson 2007: 8). Mitchell (1999: 96), internet kullanımı ve motivasyonları, psikolojik değişkenler (özgüven, güven ve iletişim korkusu) ve sosyal değişkenler (evde yaşayan insan sayısı, çocuk sayısı, bilgisayarın konumu ve hareketliliği) arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, iletişim korkusu ile - internet kullanım motivasyonları olan - bireylerarası bağlantı ve kendini

gerçekleştirme motivasyonları arasında negatif, bilgi arama motivasyonu arasında pozitif anlamlı ilişki vardır. Ancak beklentilerin aksine, iletişim korkusu ile internet kullanımı arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

Her ne kadar Watson (2007) çalışmasında sözlü iletişim korkusu ile sosyal medya kullanımı arasında herhangi bir ilişki olmadığını belirtse de, çeşitli araştırmacılar, sözlü iletişim korkusuyla bilgisayar aracılığıyla iletişim teknolojileri kullanımı arasında anlamlı bir ilişkinin varlığını ortaya koymuşlardır (Scott ve Rockwell 1997: 49; Scott ve Timmerman 2005: 693). Scott ve Rockwell (1997: 49), sözlü iletişim korkusunun sadece - cep telefonlarını da kapsayan - söze dayalı teknoloji kullanımını açıklamadığı, ayrıca online hizmetleri de, hatta bir kağıda yazmayı da içeren çeşitli yazılı metin temelli teknolojilerin kullanımını da açıkladığını bulmuştur.

Konu kapsamında Butler’in (2000: 28) gerçekleştirdiği araştırma da ilginç bulgulara sahiptir. Yazar, depresyonla internet kullanımı arasında herhangi bir ilişki olmadığını, buna karşın iletişim korkusuyla internet kullanımının pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Yazar ayrıca, yüksek iletişim korkusuna sahip kadınların yine yüksek iletişim korkusuna sahip erkeklere göre daha fazla online oldukları sonucuna da ulaşmıştır.

İlgili literatür taraması ışığında aşağıda yer alan araştırma sorularına yer verilmiştir:

Araştırma Sorusu 1: Katılımcıların iletişim korkusu düzeyleri nedir?

Araştırma Sorusu 2: Katılımcıların internet kullanma türleri ve süreleri nasıl dağılım göstermektedir?

Araştırma Sorusu 3: Katılımcıların internet kullanma türleri ve süreleri ile yaşadıkları iletişim korkusu düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırma Sorusu 4: Katılımcıların yaşadıkları iletişim korkusu düzeyleri onların bireysel niteliklerine göre farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Üniversite öğrencilerinin yaşadığı iletişim korkusu ile onların internet kullanım türü ve sıklığı arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak amacıyla 22’si devlet, 4’ü de vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 26 üniversitede, 2806 öğrenci arasında bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. 2806 öğrenci toplamda 28 farklı programda öğrenimlerini sürdürmektedirler.

2.1. Araştırmanın Uygulanması ve Örneklem

Çalışma, tüm Türkiye’deki üniversite öğrencilerini temsil etme amacı güttüğü için parametrik bir tasarıma sahiptir. Buna göre, 2014–2015 öğretim yılı YÖK

verilerine göre, Türkiye’de 2.090.000’ni Devlet Üniversitelerinde olmak üzere toplam 2.320.000 üniversite öğrencisi öğrenim görmektedir. Yapılan hesaplamalar neticesinde, % 95 güvenilirlik aralığında, % 3 hata payı ile bu araştırma nüfusunu temsil etmek için en az 1067 öğrencinin örnekleme alınması gerektiği bulunmuştur. Geri dönüş oranlarında sorun yaşanabileceği göz önünde bulundurulurken toplam 3000 öğrencinin örnekleme dâhil edilmesi hedeflenmiştir.

Kamu üniversitelerindeki ve vakıf üniversitelerindeki öğrencilerin sayısal dağılımındaki dengesizlik ve Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerindeki üniversite ve dolayısıyla öğrenci sayısındaki dengesiz dağılım yüzünden basit tesadüfi (rastlantılı) örneklem tekniği kullanılmamıştır. Farklı coğrafi bölgelerde yer alan üniversite ve öğrenci ile kamu ve vakıf üniversitelerindeki öğrenci sayılarının evrendeki ağırlıklarına göre örnekleme temsil edilmesi fikrinden hareketle, örneklem seçiminde “Küme Örnekleme” yöntemi temel yöntem olarak kullanılmıştır. Küme örneklem tekniği içerisinde ayrıca örneklem seçiminde amaçlı ve katmanlı teknikler de kullanılmıştır. Buna göre, yedi coğrafi bölgede yer alan üniversitelerin tespitinde, o bölgedeki üniversite sayısının evrendeki üniversite sayısına oranının belirlenmesinin yanında seçilen üniversitelerin coğrafi bölgenin – mümkün olduğunca - tamamına dağılacak biçimde ve farklı gelişmişlik düzeylerinde seçilmesi amaçlanmıştır. Coğrafi bölgelerin kendi içerisinde basit tesadüfi örneklem alma metoduyla seçimi, farklı gelişmişlik düzeylerindeki ve farklı alt bölgelerdeki üniversitelerin seçimini garanti edemeyeceği için bölgeler içerisinde amaçlı bir biçimde bu üniversitelerin seçimi gerçekleştirilmiştir.

Örnekleme seçiminde aşağıda yer alan aşamalar sırasıyla takip edilmiştir:

1. Coğrafi Bölgelerde Yapılması Gereken Anket Sayısının Hesaplanması: İlgili coğrafi bölgedeki toplam öğrenci sayısının tüm Türkiye’deki öğrenci sayısına oranı hesaplanır. Sonrasında ise toplam yapılacak anket sayısına (3000) oranlanarak o bölge için yapılacak anket sayısı hesaplanır.

2. Üniversiteler Bazında Yapılması Gereken Anket Sayısının Hesaplanması: Sonraki aşamada da o bölge için belirlenen her bir üniversitedeki öğrenci sayısının yine o bölge örnekleminde yer alan toplam öğrenci sayısına oranı bulunur. Bu oran toplam o bölge için yapılacak anket sayısına oranlanarak her bir üniversite için yapılması gereken anket sayısı belirlenmiş olur. Bu uygulamalar sonucunda, 22’si devlet, 4’ü de vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 26 üniversitede, 2806 öğrenci ile bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. 2806 öğrenci toplamda 28 farklı programda öğrenimlerini sürdürmektedirler.

Tablo 1. Katılımcı Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Selçuk	215	7.7	7.9
Marmara	202	7.2	7.4
Uludağ	150	5.3	5.5
KATÜ	147	5.2	5.4
İstanbul	138	4.9	5.1
Karabük	136	4.8	5.0
Ege	135	4.8	5.0
Adnan Menderes	133	4.7	4.9
Muğla Sıtkı Koçman	120	4.3	4.4
Cumhuriyet	116	4.1	4.3
Kocaeli	115	4.1	4.2
Gazi	113	4.0	4.1
Anadolu	113	4.0	4.1
Ondokuz Mayıs	94	3.3	3.4
Akdeniz	92	3.3	3.4
Mustafa Kemal	85	3.0	3.1
Fırat	80	2.9	2.9
Süleyman Demirel	75	2.7	2.8
Kırklareli	72	2.6	2.6
İstanbul Ticaret	72	2.6	2.6
İnönü	70	2.5	2.6
Uşak	57	2.0	2.1
Dicle	55	2.0	2.0
İstanbul Aydın	51	1.8	1.9
Mevlana	50	1.8	1.8
Bahçeşehir	40	1.4	1.5
Toplam	2726	97.1	100.0
Cevapsız	80	2.9	
Genel Toplam	2806	100.0	

Katılımcıların % 56,2'si kız, % 43,8'i de erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Tablo 1, katılımcı öğrencilerin üniversitelere göre dağılımını içermektedir. Buna göre öğrencilerin % 7.7'si Selçuk, % 7.2'si Marmara, % 5.3'ü Uludağ, % 5.2'si KATÜ, % 4.9'u İstanbul, % 4.8'i Karabük, % 4.8'i Ege, % 4.7'si Adnan Menderes, % 4.3'ü Muğla Sıtkı Koçman, % 4.1'i Cumhuriyet, % 4.0'ü Gazi, % 4.0'ü Anadolu ve daha düşük oranlarda diğer üniversitelerde öğrenimlerini sürdürmektedirler.

Tablo 2. Katılımcı Öğrencilerin Programlara Göre Dağılımı

Program Adı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Eğitim Fakültesi	503	17.9	18.7
İletişim Fakültesi	382	13.6	14.2
Mühendislik Fakültesi	240	8.6	8.9
İ.İ.B.F.	231	8.2	8.6
Sağlık Meslek Yüksek Okulu	199	7.1	7.4
Edebiyat Fakültesi	189	6.7	7.0
Tıp Fakültesi	161	5.7	6.0
Fen Fakültesi	148	5.3	5.5
Güzel Sanatlar Fakültesi	87	3.1	3.2
İlahiyat Fakültesi	78	2.8	2.9
Diş Hekimliği Fakültesi	76	2.7	2.8
Ziraat Fakültesi	65	2.3	2.4
BESYO	59	2.1	2.2
Veterinerlik	55	2.0	2.0
Sosyal Bilimler M.Y.O.	50	1.8	1.9
Teknoloji Fakültesi	49	1.7	1.8
Hukuk Fakültesi	34	1.2	1.3
Teknik Bilimler M.Y.O.	22	0.8	0.8
Ticari Bilimler Fakültesi	19	0.7	0.7
Mimarlık Fakültesi	11	0.4	0.4
Adalet Meslek Yüksek Okulu	8	0.3	0.3
Sanat ve Tasarım Fakültesi	6	0.2	0.2
Turizm Fakültesi	4	0.1	0.1
Su Ürünleri Fakültesi	4	0.1	0.1
Orman Fakültesi	1	0.0	0.0
Havacılık ve Uzay Fakültesi	1	0.0	0.0
Yabancı Diller M.Y.O.	1	0.0	0.0
Toplam	2683	95.6	100.0
Cevapsız	123	4.4	
Genel Toplam	2806	100.0	

Tablo 2 ise, araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenimlerini sürdürdükleri programların dağılımını içermektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, % 18.7'si Eğitim Fakültesi'nde, % 14.2'si İletişim Fakültesi'nde, % 8.9'u Mühendislik Fakültesi'nde, % 8.6'sı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde, % 7.4'ü Sağlık Meslek Yüksek Okulu'nda, % 7.0'si Edebiyat Fakültesi'nde, % 6.0'sı Tıp Fakültesi'nde, % 5.5'i Fen Fakültesi'nde ve daha düşük oranlarda diğer programlarda öğrenimlerini sürdürmektedirler.

2.2. Ölçüm Araçları

Katılımcıların sözlü iletişim korkusu ve internet kullanım davranışları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla üç bölümden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. McCroskey (1986'dan aktaran Chan ve McCroskey, 1987) tarafından geliştirilen (Personel

Report of Communication Apprehension) ölçek aracılığıyla sözlü iletişim korkusu ölçülmüştür. Ölçek aslında gerçek bir iletişim korkusunu ölçmekten çok beklenen bir iletişim etkinliğine dair kaygıyı ölçmektedir. Katılımcılar 8 maddeden oluşan ölçekte, kendilerine uygun seçeneği beşli likert ölçeğinde belirtmişlerdir (1= Hiçbir zaman, 5= Her zaman). Watson, çalışmasında ölçeğin güvenilirliğini alfa = .84 olarak hesaplamıştır. Butler de (2000: 21) ölçeğin güvenilirliğini alfa = .86 olarak hesaplamıştır. Bu çalışmada da ölçeğin genel (toplam) güvenilirlik değeri alfa = .71 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliliği ise yapı geçerliliği ile sağlanmıştır: Ölçek (sözlü iletişim korkusu), özgüven ile negatif ($r = -.375$, $p < .001$), depresyon ile de pozitif anlamlı ilişkilidir ($r = .353$, $p < .001$).

Ölçüm aracının ikinci kısmı, öğrencilerin internet kullanım biçimi ve süresini ölçmeyi amaçlayan 14 sorudan oluşmaktadır. Ölçek, üç farklı internet kullanım biçimine (iletişim, bilgilenme ve eğlence) ait toplam 14 maddeyi içermektedir (Johnson, 2007, 2008 aktaran Erickson ve Johnson, 2011: 201). Ölçeğin toplam güvenilirliği alfa = .89, iletişim amaçlı kullanım alfa = .70, bilgilenme amaçlı kullanım alfa = .87 ve eğlence amaçlı kullanım ise alfa = .66 olarak hesaplanmıştır. İnternet kullanım biçimleri ayrıca sosyo-duygusal amaçlı kullanım (alfa = .76) ile ürün ve bilgi edinme amaçlı kullanım (alfa = .86) biçiminde de gruplandırılmıştır. İletişim amaçlı internet kullanımı ile yüz yüze iletişim sıklığı arasındaki ($r = .070$, $p < .001$) ve yine psiko-sosyal amaçlı internet kullanımı ile yüz yüze iletişim sıklığı arasındaki ($r = .080$, $p < .001$) pozitif korelasyonlar ile ölçeğin yapı geçerliliği sağlanmıştır.

Soru formunun üçüncü ve son kısmında ise öğrencilerin, internete bağlandıkları yer, hangi üniversite ve bölümde öğrenim gördükleri, cinsiyet, yaş, ve gelir düzeyi gibi bireysel farklılıklara ilişkin sorulara yer verilmiştir.

2.2. Uygulanan Analizler ve İstatistiksel Testler

Öncelikle 100 kişiden oluşan küçük bir örneklem üzerinde pilot çalışma yapılmış ve soru formu üzerinde gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Analizler ve testler SPSS 17 programı aracılığıyla yapılmıştır. İlgili araştırma sorularını yanıtlamak için farklı analizler uygulanmıştır. Örneğin, bireysel niteliklerin dağılımını ortaya koymak için frekans analizi, katılımcıların compute edilmiş iletişim korkusu ve internet kullanım düzeylerini ortaya koymak için ise merkezi eğilim istatistikleri kullanılmıştır. Bunun yanı sıra, iletişim korkusu ve internet kullanımı arasında ilişki olup olmadığını ortaya koyabilmek amacıyla korelasyon analizi, her iki değişkenin bireysel niteliklere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyabilmek amacıyla da bağımsız örneklem t testi, yek yönlü varyans analizi (ANOVA) gibi analizlere başvurulmuştur.

3. BULGULAR

Bulgular başlığı kendi içerisinde dört önemli alt başlığı barındırmaktadır: Bu başlıklar, (1) katılımcı öğrencilerin iletişim korkusu düzeyleri, (2) internet kullanım biçimi ve sıklığı, (3) iletişim korkusu ve internet kullanım ilişkisi, (4) iletişim korkusu ve bireysel farklılıklar.

3.1. İletişim Korkusu Düzeyi

Öncelikle, katılımcı öğrencilerin iletişim korkusu düzeyleri iki farklı biçimde bu başlık altında incelenmiştir. Tablo 3’de görüldüğü gibi katılımcıların iletişim korkusu ortalama değeri $\bar{X} = 2.76$ ’dır. Bu değer, katılımcıların iletişim korkusu düzeylerinin “orta” seviyede olduğu anlamına gelmektedir (daha önce de belirtildiği gibi iletişim korkusu düzeyini ölçmek için beşli likert ölçeği kullanılmıştır. Cevaplar, doğal olarak 1 ile 5 arasında değişmektedir, dolayısıyla seviye belirlemede 0.80’lik (4/5) bir aralık kullanılmıştır: 1,00-1,80 = çok düşük; 1,81-2,60 = düşük; 2,61-3,40 = orta; 3,41-4,20 = yüksek; 4,21-5,00 = çok yüksek).

Tablo 3. Katılımcıların İletişim Korkusu Düzeylerine İlişkin Merkezi Eğilim İstatistikleri

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	S.S.
İletişim	2707	1.00	5.00	2.76	.654

Katılımcıların iletişim korkusu düzeyleri ayrıca kategorik bir biçimde frekans analizi aracılığıyla da ortaya konmuştur (compute edilmiş iletişim korkusu indeksi daha önceki aralıklar kullanılarak kategorik veriye dönüştürülmüştür). Tablo 4’te de görüldüğü gibi, katılımcıların % 11.3’ü çok düşük, % 24.3’ü düşük, % 52.0’si orta, % 11.0’i yüksek, % 1.3’ü de çok yüksek düzeyde iletişim korkusu yaşamaktadırlar. Orta, yüksek ve çok yüksek kategorileri toplandığında katılımcıların % 64.3’ü gibi önemli bir kısmının iletişim korkusu altında olduğu görülecektir. Bu durum da öğrencilerin yoğun biçimde iletişim korkusu yaşadıklarını göstermektedir.

Tablo 4. İletişim korkusu Düzeyine İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Çok Düşük	317	11.3	11.3
Düşük	683	24.3	24.3
Orta	1460	52.0	52.0
Yüksek	310	11.0	11.0
Çok Yüksek	36	1.3	1.3
Toplam	2806	100.0	100.0
Genel Toplam	2806	100.0	

3.2. İnternet Kullanım Biçimi ve Sıklığı

Bu başlık altında ise öğrencilerin internet kullanım türleri ve sıklıkları betimleyici analizler ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Tablo 5, öğrencilerin internet kullanım türüne ilişkin ortalama değerleri içermektedir. Öncelikle öğrencilerin günlük ortalama internet kullanım süresi $\bar{X} = 118$ dakikadır. Buna göre, öğrencilerin günlük $\bar{X} = 215$ dakika ortalama süre ile interneti en yoğun “anlık mesajlaşma” amaçlı olarak kullandıkları görülmektedir. İkinci sırada ise $\bar{X} = 184$ dakika günlük ortalama ile sosyal medya kullanımı gelmektedir. Anlık mesajlaşma ve sosyal medyayı, müzik dinleme ($\bar{X} = 137$), oyun oynama ($\bar{X} = 117$) ve video/Tv izleme ($\bar{X} = 114$) takip etmektedir. Günlük ortalama internet kullanım süresinin en düşük olduğu kullanım biçimleri ise sırasıyla elektronik posta ($\bar{X} = 48$), özel bilgi arama ($\bar{X} = 65$), akademik bilgi arama ($\bar{X} = 69$), haber gruplarını takip etme ($\bar{X} = 73$) ve genel bilgi aramadır ($\bar{X} = 79$).

Tablo 5. İnternet Kullanım Türü ve Süresine İlişkin Merkezi Eğilim İstatistikleri

İnternet Kullanım Türü	Bir Gün Önceki Kullanım Süresi				Bir Günde Ortalama Kullanım Süresi			
	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama (Dakika)	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama (Dakika)
Elektronik Posta	1238	1	1020	43.56	1433	1	1020	48.17
Anlık Mesajlaşma	2097	1	1440	205.47	2130	1	1440	215.09
Sosyal Medya	1984	1	1440	182.67	1981	1	1440	184.91
İnternet Üzerinden Telefon Görüşmesi	613	1	1420	95.68	712	1	1420	81.24
Web Günlüğü Siteleri	673	1	1420	85.34	758	1	1420	80.73
Arama Motorları	1697	1	1440	96.35	1767	1	1440	94.41
Genel Bilgi Arama	1385	1	1440	84.98	1476	1	1440	79.24
Özel (Kişisel) Bilgi Arama	904	1	1140	67.01	1013	0	1140	65.21
Akademik Bilgi Arama	1038	1	1200	77.27	1199	1	1200	69.69
Haber Gruplarını Takip Etme	1363	1	1440	71.15	1466	1	1440	73.19
Müzik Dinleme	1776	1	1440	136.98	1862	1	1440	136.97
Video/TV İzleme	1525	1	1440	113.61	1650	0	1440	114.41
Oyun Oynama	851	0	1440	120.67	950	1	1440	116.58
Diğer Türlerdeki Kullanım (Alışveriş vb)	592	1	1020	81.93	790	1	720	69.82
Genel İnternet	2355	1	1440	117.29	2337	1	1440	118.16

İnternet kullanım türleri iki ayrı grupta, üç ve 2 kategoride ayrıca kategorize edilmiştir. Gruplardan ilki, üç kategoriden oluşmakta, kategoriler ve içerdikleri

kullanım biçimleri şu şekilde sıralanmaktadır: (1) İletişim: Elektronik posta, anlık mesajlaşma, sosyal medya, internet üzerinden telefon görüşmesi, web günlüğü siteleri, (2) Bilgilenme: Arama motorları, genel bilgi arama, özel bilgi arama, akademik bilgi arama, haber gruplarını takip etme (3) Eğlence: Müzik dinleme, Video/TV izleme, oyun oynama.

İkinci grup ise iki kategoriden oluşmaktadır: (1) Psiko-Sosyal amaçlı internet kullanımı: Elektronik posta, anlık mesajlaşma, sosyal medya, internet üzerinden telefon görüşmesi, web günlüğü siteleri, müzik dinleme, Video/TV izleme, oyun oynama, (2) Ürün ve Bilgi Edinimi amaçlı internet kullanımı: Arama motorları, genel bilgi arama, özel bilgi arama, akademik bilgi arama, haber gruplarını takip etme, alışveriş gibi diğer türlerdeki kullanım.

Tablo 6 ise söz konusu gruplara dair merkezi eğilim istatistiklerini içermektedir. Buna göre ilk grupta kullanım sıklığı şöyle sıralanmaktadır: Öğrenciler, interneti en sık, iletişim amaçlı kullanmaktadırlar. Öğrenciler, iletişim amaçlı internet kullanımı için günlük ortalama \bar{x} =151 dakikalarını harcamaktadırlar. İletişim amaçlı internet kullanımını günlük ortalama \bar{x} =123 dakikalık kullanımla eğlence amaçlı kullanım takip etmektedir. Bu grupta, en düşük günlük ortalama kullanıma sahip tür ise \bar{x} = 78 dakika ile “bilgilenme” kullanımındır. Gençler interneti daha çok iletişim ve eğlence amaçlı kullanırken daha düşük düzeyde bilgilenme amaçlı kullanmaktadırlar. İkinci grupta ise psiko-sosyal kullanım (\bar{x} =139 dakika) ürün ve bilgi edinme amaçlı kullanımdan (\bar{x} =78) çok daha yoğundur.

Tablo 6. İnternet Kullanım Tür Grupları ve Süresine İlişkin Merkezi Eğilim İstatistikleri

İnternet Kullanım Türü	Bir Gün Önceki Kullanım Süresi				Bir Günde Ortalama Kullanım Süresi			
	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama (Dakika)	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama (Dakika)
İletişim	2286	0	1440	148.90	2291	1	1440	151.18
Bilgilenme	2028	1	1440	78.11	2068	0.25	1440	78.50
Eğlence	2038	1	1440	121.92	2070	1	1440	123.14
Psiko-Sosyal Kullanım	2344	1	1440	136.67	2332	2.40	1440	139.32
Ürün ve Bilgi Edinimi	2072	1	1000	78.06	2104	1	1162.5	77.93

3.3. İletişim Korkusu ve İnternet Kullanım İlişkisi

Bu başlık altında ise ilgili araştırma sorusunu yanıtlamak amacıyla iletişim korkusu ile internet kullanım sıklığı (türlerine göre ayrı ayrı) arasındaki ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Tablo 7, internet kullanım türlerinden iletişim amaçlı kullanım ile, iletişim korkusu ilişkisine dair korelasyon analizi sonuçlarını içermektedir. Bu sonuçlara göre katılımcıların sosyal medya kullanımları ve ($r = .064$, $p < .01$), genel iletişim amaçlı internet kullanımları ($r = .041$, $p < .01$) ile iletişim korku düzeyleri arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur.

Tablo 7. İletişim Amaçlı İnternet Kullanımı ve İletişim Korkusu İlişkisi Korelasyon Analizi Sonuçları (Pearson r)

	Elektronik Posta	Anlık Mesajlaşma	Sosyal Medya	İnt.Tel. Görüşmesi	Bloglar	Genel İletişim
İletişim Korkusu	.002	.033	.064**	-.018	-.055	.041*

İletişim korkusu ile ilişkisi incelenen diğer bir internet kullanım türü ise bilgilendirme amaçlı internet kullanımındır. Tablo 8, söz konusu iki değişken arasındaki ilişkiye dair korelasyon analizi sonuçlarını içermektedir. İlgili bulgulara göre, katılımcıların iletişim korku düzeyleri ile sadece akademik bilgi arama ($r = -.062$, $p < .01$) arasında negatif anlamlı ilişkili vardır. İletişim korkusu ile bilgi arama genel ortalaması da dahil olmak üzere diğer bilgi arama kullanım türleri arasında herhangi bir ilişki yoktur.

Tablo 8. Bilgilendirme Amaçlı İnternet Kullanımı ve İletişim Korkusu İlişkisi Korelasyon Analizi Sonuçları (Pearson r)

	Arama Motorları	Genel Bilgi Arama	Özel Bilgi Arama	Akademik Bilgi Arama	Haber Grupları	Bilgi Arama (Toplam)
İletişim Korkusu	.006	.002	-.043	-.062*	-.012	.024

Bu başlık altında iletişim korkusu ile internet kullanım biçimleri arasında ilişki aranan son tür ise eğlence amaçlı kullanım türüdür. Tablo 9'da ayrıca genel internet kullanımı ve iletişim korkusu ilişkisine dair korelasyon analizi sonuçları da yer almaktadır. Eğlence amaçlı kullanımın hiç bir boyutu ve genel eğlence kullanımı ile iletişim korkusu arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ancak - tüm kullanım türlerini içeren - genel internet kullanımı ile iletişim korkusu arasında pozitif anlamlı ilişki vardır ($r = .048$, $p < .01$). Diğer bir ifadeyle, katılımcı öğrencilerin internet kullanımları arttıkça iletişim korkuları da artmaktadır.

Tablo 9. Eğlenme Amaçlı İnternet Kullanımı ve İletişim Korkusu İlişkisi Korelasyon Analizi Sonuçları (Pearson r)

	Müzik Dinleme	Video/TV İzleme	Oyun Oynama	Diğer Türlerdeki Kullanım	Eğlence (Genel)	İnternet Kullanımı (Genel)
İletişim Korkusu	-.014	.036	-.017	.007	.012	.048*

3.4. İletişim Korkusu ve Bireysel Nitelikler

Bu başlık altında ise katılımcıların yaşadıkları iletişim korkusu yoğunluklarının onların sahip oldukları bireysel niteliklere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu anlamda ilk inceleme cinsiyet temelinde gerçekleştirilmiştir.

3.4.1. İletişim Korkusu ve Cinsiyet

Katılımcıların yaşadıkları iletişim korkusu yoğunluğunun onların cinsiyetlerine göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyabilmek amacıyla, sürekli ölçüm düzeyindeki iletişim korkusu ortalamalarının kategorik (isimsel) ölçüm düzeyindeki cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t testi aracılığıyla ortaya konmuştur.

Tablo 10. İletişim Korkusu ve Cinsiyet Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

İletişim Korkusu ve Boyutları	Cinsiyet	N	Ortalama	t Testi	Sig.
İletişim Korkusu	Erkek	1165	2.67	-6.505	.000
	Kadın	1500	2.83		

Tablo 10'da yer alan sonuçlara göre kız öğrencilerin iletişim korkusu ortalaması ($\bar{X}=2.83$) erkek öğrencilerden ($\bar{X}=2.67$) anlamlı biçimde daha yüksektir ($t=-6.505, p<.01$).

3.4.2. İletişim Korkusu ve Öğrenim Görülen Üniversite

Katılımcı üniversite öğrencilerinin iletişim korkusu düzeylerinin öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyabilmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tablo 11'de de görüldüğü gibi katılımcı öğrencilerin yaşadıkları iletişim korkusu düzeyleri onların öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir ($F=3.011, p<.001$).

Üniversitelere göre yaşanan iletişim korkusu düzeyindeki farklılaşmanın hangi alt gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için Tamhane testi uygulanmıştır. İlgili test sonucunda elde edilen çoklu karşılaştırma tablosuna

göre Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne devam eden öğrencilerin ($\bar{X}=2.94$) iletişim korkusu düzeyleri Bahçeşehir ($\bar{X}=2.34$) ve İstanbul Ticaret ($\bar{X}=2.35$) üniversitelerinde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin iletişim korkusu düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksektir.

Tablo 11. Öğrenim Görülen Üniversite ve İletişim Korkusu ANOVA Sonuçları

	Üniversite	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Genel İletişim korkusu Düzeyi	Ondokuz Mayıs	94	2.94	3.011	.000
	İstanbul Aydın	50	2.89		
	Uludağ	142	2.87		
	Marmara	201	2.84		
	Kocaeli	115	2.84		
	Anadolu	111	2.83		
	Mustafa Kemal	84	2.83		
	İnönü	70	2.83		
	Cumhuriyet	114	2.81		
	Dicle	55	2.81		
	Süleyman Demirel	75	2.79		
	Mevlana	50	2.78		
	Akdeniz	85	2.77		
	Uşak	55	2.75		
	Muğla	112	2.75		
	Ege	129	2.75		
	İstanbul	130	2.75		
	Gazi	113	2.75		
	Karabük	134	2.73		
	Selçuk	214	2.71		
	Adnan Menderes	131	2.71		
	Karadeniz	147	2.69		
	Fırat	80	2.68		
	Kırklareli	69	2.64		
İstanbul Ticaret	70	2.35			
Bahçeşehir	40	2.34			

Yine Uludağ Üniversitesi'nde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin iletişim korkusu düzeyleri ($\bar{X}=2.87$), İstanbul Ticaret ($\bar{X}=2.35$) Üniversitesi'nde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin iletişim korkusu düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksektir.

Tablo 12. Üniversiteler Arası İletişim korkusu Düzeyi Karşılaştırmaları İçin Tamhane Testi Sonuçları

Üniversiteler	Ortalama Farkı	S.S.	Sig.
Ondokuz Mayıs > Bahçeşehir	0.606	0.135	.012
Ondokuz Mayıs > İstanbul Ticaret	0.589	0.112	.007
Uludağ > İstanbul Ticaret	0.518	0.127	.032

3.4.3. İletişim Korkusu ve Ana Bilim Dalı

Katılımcı öğrencilerin iletişim korkusu düzeylerinin bağlı buldukları ana bilim dalına göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyabilmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tablo 13’de de görüldüğü gibi katılımcı öğrencilerin yaşadıkları iletişim korkusu düzeyleri onların bağlı buldukları ana bilim dalına göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($F= 6.166$, $p < .01$).

Tablo 13. İletişim Korkusu ve Ana Bilim Dalı Türü ANOVA Sonuçları

	Ana Bilim Dalı	N	Ortalama	F Testi	Sig.
İletişim Korkusu Düzeyi	Sosyal Bilimler	806	2.68	6.166	.000
	Fen Bilimleri	529	2.78		
	Sağlık Bilimleri	483	2.79		
	Eğitim Bilimleri	665	2.82		

Ana Bilim Dallarna göre yaşanan iletişim korkusu düzeyindeki farklılaşmanın hangi alt gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için Tamhane testi uygulanmıştır. İlgili test sonucunda elde edilen çoklu karşılaştırma tablosuna göre Fen Bilimleri ($\bar{X}=2.78$), Sağlık Bilimleri ($\bar{X}=2.79$) ve Eğitim Bilimleri ($\bar{X}=2.82$) Ana Bilim Dalı’ndaki öğrencilerin iletişim korku düzeyleri Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı’ndaki öğrencilerden ($\bar{X}=2.68$) anlamlı biçimde daha yüksektir.

Tablo 14. Üniversiteler Arası İletişim korkusu Düzeyi Karşılaştırmaları İçin Tamhane Testi Sonuçları

Üniversiteler	Ortalama Farkı	S.S.	Sig.
Fen Bilimleri > Sosyal Bilimler	0.102	0.376	.039
Sağlık Bilimleri > Sosyal Bilimler	0.105	0.038	.040
Eğitim Bilimleri > Sosyal Bilimler	0.136	0.033	.000

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma ile son dönemlerin sosyal hayatın adeta olmazsa olmazı haline gelen internetin ruh sağlığı ile olan olası ilişkisi, sözlü iletişim korkusu özelinde, belki de interneti en yoğun biçimde kullanan üniversite gençliği arasında, geniş bir

örneklem üzerinde ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda ulaşılan bulgular, katılımcı öğrencilerin % 64 gibi önemli bir kısmının, iletişim korkusu yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bu durum genel anlamda ruh sağlığı göstergesi olarak negatif bir duruma işaret etmektedir. Daha ayrıntılı yapılan incelemelerde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde iletişim korkusu yaşadıkları da, çalışmanın eriştiği bir diğer dikkat çekici bulgu olma niteliğini taşımaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi çalışmada ele alınan bir diğer önemli değişken ise internet kullanım biçimi ve sıklığıdır. Üniversite öğrencilerinin tüm kullanım türleri dahil günlük internet kullanım süresi ortalama 118 dakikadır. Burada dikkat çeken nokta, kullanım türleri ile ilgilidir. En yüksek kullanım türü günlük ortalama 215 dakika ile anlık mesajlaşmaya aittir. Anlık mesajlaşmayı sırasıyla, sosyal medya kullanımı, müzik dinleme, oyun oynama ve video/TV izleme takip etmektedir. Burada en düşük kullanım ortalamaları ise, elektronik posta, özel bilgi arama, akademik bilgi arama ve haber gruplarını takip etme türlerine aittir. Diğer bir ifade ile Türk üniversitelerinde öğrenimlerini sürdüren gençler interneti daha çok iletişim kurma ve eğlence amaçlı kullanırken, çok daha az sıklıkla bilgi edinme amaçlı kullanmaktadır. İletişim kurma amaçlı internet kullanımının bu denli yoğunlukta olması, sözlü iletişim korkusunun bu amaçla internet kullanımı ile bir nevi telafi edilmesi tezinin (Rubin ve Rubin 1985; Mitchell 1999: 95; Butler 2000) doğruluğu ile ilgili ipucu sunmaktadır.

Çalışmanın asıl amacına yönelik olarak katılımcıların (bir ruh sağlığı göstergesi olarak) yaşadıkları iletişim korkusu düzeyleri ile internet kullanımları arasındaki ilişki net bir biçimde ortaya konmuştur. Buna göre katılımcıların iletişim amaçlı internet kullanımları ile yaşadıkları iletişim korkusu arasında pozitif anlamlı ilişki vardır. İletişim korkusu ile iletişim amaçlı internet kullanım türlerinden özellikle sosyal medya kullanımı arasındaki pozitif ilişki oldukça dikkat çekicidir. İletişim amaçlı internet kullanımı ile sözlü iletişim korkusu arasındaki ilişki, sözlü iletişim korkusunun bu amaçla internet kullanımı ile bir nevi telafi edilmesi tezini destekler görünmektedir (Rubin ve Rubin 1985; Mitchell 1999: 95; Butler 2000). Elde edilen bu ilişki, literatürdeki ilgili araştırma bulguları ile de örtüşmektedir (Timmerman 2005; Scott ve Rockwell 1997; Scott ve Timmerman 2005).

Ayrıca genel (toplam) internet kullanımı ile genel iletişim korkusu düzeyi arasında da pozitif ilişki bulunmuştur. İletişim korkusunun ruh sağlığının negatif bir göstergesi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, genel internet kullanımı ile iletişim korkusu arasındaki bu pozitif ilişki aynı zamanda ruh sağlığı ile internet kullanımı arasındaki negatif ilişkinin varlığı anlamına gelmektedir. Ulaşılan bu sonuç da ilgili araştırma bulguları ile örtüşmektedir

(Brenner 1997; Young 1996; Kraut ve ark. 1998; Aa van der ve ark. 2009; Heim ve ark. 2007; Weiser 2001; Erickson ve Johnson 2011; Ess 2013). İnternet kullanım türlerine göre (iletişim, eğlence, bilgilenme) iletişim korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda özellikle iletişim amaçlı kullanım ile iletişim korkusu arasında pozitif ilişkinin bulunduğu belirtilmiştir. Bu sonucun da, insanların interneti bu sorunlarını (iletişim korkusu) gidermek maksadıyla kullanmaya yöneldikleri biçiminde açıklanmaya çalışılmıştı. Bu noktadan hareketle, iletişim korkusunun ruh sağlığının negatif bir göstergesi olduğu düşünüldüğünde, ortaya konan bu ilişki aynı zamanda ruh sağlığı ile iletişim korkusu arasındaki negatif ilişki anlamına da gelmektedir. Tıpkı, internet kullanımının iletişim korkusunun telafisi amacıyla kullanılmış olabileceği çıkarımında olduğu gibi (Rubin ve Rubin 1985; Mitchell 1999: 95; Butler 2000), bu aşamada da internet kullanımı negatif ruhsal koşullarla mücadele etmede, bir kaçış mekanizması olarak kullanıldığı tezi (Lavoie ve Pychyl 2001; La Rose ve ark. 2003; Morahan – Martin 2005) bu çalışmanın sonucunda kısmen de olsa desteklenmiş görünmektedir.

KAYNAKÇA

Aa van der N, Overbeek G, Engels R, Scholte R, Meerkerk G and Eijnden R (2009) Daily and Compulsive Internet Use and Well-Being in Adolescence: A Diathesis-Stress Model Based on Big Five Personality Traits, *J Youth Adolescence*, 38, 765-776.

Brenner V (1997) Parameters of Internet Use, Abuse, and Addiction: The First 90 Days of the Internet Usage Survey, *Psychological Reports*, 80 (1), 879-882.

Butler E M J (2000) The Relation Between Communication Apprehension, Depression and Internet Usage, Unpublished Doctoral Dissertation, Michigan State University, UMI Dissertation Service.

Chan B and McCroskey J (1987) The WTC Scale As a Predictor of Classroom Participation, *Communication Research Reports*, 4 (2), 47-50.

Chou C (2001) Internet Heavy Use and Addiction Among Taiwanese College Students: An Online Interview Study, *Cyberpsychology and Behavior*, 4, (5), 573-585.

Donovan L A and MacIntyre P D (2005) Age and Sex Differences in Willingness to Communicate, Communication Apprehension, and Self-Perceived Competence, *Communication Research Reports*, 21, 420-427.

Erickson J and Johnson M (2011) Internet Use and Psychological Wellness during Late Adulthood, *Canadian Journal on Aging / La Revue canadienne du vieillissement*, 30 (2), 197– 209.

Ess C (2013) Computer mediated communication modality and psychological Well-Being, Unpublished Doctoral Dissertation, Oklahoma State University, Oklahoma.

Finn S and Gorr M B (1998) Social Isolation and Social Support as Correlates of Television Viewing Motivations, *Communication Research*, 15, 135-158

Gülнар B ve Balcı Ş (2010) Yabancı Uyrıklı Üniversite Öğrencileri Arasında Kültürleşme ve Televizyon İzleme Motivasyonları, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 28, 447-484.

Gülнар B ve Çakır V (2015) The Relationship Between Loneliness, Media Usage And Host Language Proficiency Among Foreign Students, *The Macrotheme Review*, 4, (2), 43-55.

Gülнар B ve Balcı Ş (2011) The Relationship Between Loneliness and Television Viewing Motives in Aculturation Process, *International Journal of Multidisciplinary Thought*, 1, (7), 91-106.

Gülнар B ve Aker H (2013) The Relationship Between Depression, Interpersonal Communication and Media Using Among International Students, *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 77, 1003-1009.

Greenfield D N (1999) Psychological Characteristics of Compulsive Internet Use: A Preliminary Analysis, *Cyberpsychology and Behavior*, 8, (2), 403-412.

Heim J, Brandtzaeg P B, Kaare B H, Endestad T and Torgerson L (2007) Children's Usage of Media Technologies and Psychosocial Factors, *New Media and Society*, 9, 425-454.

Kraut R, Patterson M, Lundmark V, Kiesler S, Mukophadhyay T and Scherlis W (1998) Internet Paradox: A Social Technology that Reduces Social Involvement and Psychological Well-Being?, *American Psychologist*, 53 (9), 1017-1031

La Rose R, Lin C A and Eastin M S (2003) Unregulated Internet Usage: Addiction, Habit, or Deficient Self-Regulation?, *Media Psychology*, 5, 225-253

Lavoie J A A and Pychyl T A (2001) Cyberslacking and the Procrastination Superhighway: A Web Based Survey of Online Procrastination, Attitudes and Emotion, *Social Science Computer Review*, 19, (4), 431-444.

MacIntyre P D (1994) Variables Underlying Willingness to Communicate: A Casual Analysis, *Communication Research Reports*, 11, 135-142.

McCroskey J C (1977) Oral Communication Apprehension: A Summary of Recent Theory and Research, *Human Communication Research*, 4 (1), 78-96.

McCrosky J C and Richmond V P (1975) The Effects of Communication Apprehension on Interpersonal Attraction, *Human Communication Research*, 2, 51-65.

Mitchell W S (1999) Social and Psychological Factors Associated With Internet Use in the Home: A Uses and Gratifications Study, Unpublished Doctoral Dissertation, The Green State University, UMI Dissertation Service.

Morahan-Martin J (2005) Internet Abuse-Addiction? Disorder? Symptom? Alternative Explanations?, *Social Science Computer Review*, 23, 39-48.

Rubin A M (1983) Television Uses and Gratifications: The Interactions of Viewing Patterns and Motivations, *Journal of Broadcasting*, 27, 37-51.

Rubin A M and Rubin R B (1985) Interface of Personal and Mediated Communication: A Research Agenda, *Critical Studies in Mass Communication*, 2 (?), 36-53.

Scott C R and Timmerman E C (2005) Relating Computer, Communication and Computer-Mediate Communication Apprehension to New Communicaiton Technology Use in the Workplace, *Communication Research*, 32 (6), 683-725.

Scott C R and Rockwell S C (1997) The Effect of Communication, Writing and Technology Apprehension on Likelihood to Use New Communication Technologies, *Communication Education*, 46 (1), 44-62.

Shekhawat D and Rathore P S (2014) Internet Usage in College: A Comparision of Users and Non Users in Relation to Self-Esteem and Satisfaction With Life, *Indian Journal of Positive Psychology*, 5, (2), 216-222.

Wang Y (2006) Internet Use Among Students and Its Implication for Cross-Cultural Adaptation, Unpublished Doctoral Dissertation, Kent State University.

Watson B R (2007) Speaking Up in The 21. Century: The Effects of Communication Apprehension and Internet Self-Efficacy on Use of Social Networking Websites, University of Missouri, Columbia, UMI Dissertation Information Service.

Weiser E (2001) The Functions of Internet Use and Their Social and Psychological Consequences, *CyberPsychology & Behavior*, 4, (6), 723-743.

Young K (1996) Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder, *CyberPsychology and Behavior*, 1, (3), 237-244.